

AD SECUNDUM dicendum, quod non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiae solum, quia pro eorum negligentia tantummodo aliqui punientur aeternaliter, sed quia illi ab aeterna poena liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiae sibi veniam impetraverunt, *facientes amicos sibi de mammona iniquitatis (Luc. 9.)*.

AD TERTIUM dicendum, quod illud a Domino dicitur illis qui petunt sibi debitum relaxari, non autem illis qui in peccato persistunt; et ideo soli poenitentes per opera misericordiae consequentur veniam penitus liberantem.

AD QUARTUM dicendum, quod Glossa Ambrosii loquitur de lubrico venialis peccati, a quo aliquis post purgatorias poenas, quas *vapulationem* dicit, per opera misericordiae absolvetur. Vel si loquatur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum quantum ad hoc, quod adhuc in vita ista existentes illi, qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordiae ad poenitentiam disponuntur. Unde talis non peribit, idest disponetur per talia opera ad non pereundum gratia introducta a Domino, *qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.*

MONITUM IN SEQUEMTEM APPENDICEM.

Quae D. Thomas in IV. Sent. Dist. XXI. exposuit circa existentiam Purgatorii et circa qualitatem, modum atque effectum poenarum, quibus animae in eo detentae purgantur, nec non quae ipse S. Doctor de poena originalis peccati in II. Sent. Dist. XXXIII. q. II. tradiderat, *Supplementis* compositor omisit. Verum ejusmodi doctrinarum capita, quippe quae magni sunt momenti, partim in Nicolaiana, partim in Patavina anni 1712. editione *Supplemento* fuerunt adjecta, et in hac nostra aptiori dispositione referuntur.

APPENDIX

(IN TRES QUAESTIONES DIGESTA)

QUAESTIO I.

DE EXISTENTIA PURGATORII, IN DUOS ARTICULOS DIVISA.

(Ex Editione Patavina an. 1712.)

Circa existentiam purgatorii quaeruntur duo.

Primo. Utrum purgatorium sit post hanc vitam.

Secundo. Utrum sit idem locus, quo animae purgantur, et quo damnati puniuntur.

ARTICULUS I.

UTRUM PURGATORIUM SIT POST HANC VITAM.

(S. Thom. 4. Dist. 21. q. 1. art. 1. q. 1. et seq.)

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod purgatorium non sit post hanc vitam: Apoc. enim 14. dicitur: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur; amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis; ergo his, qui in Domino moriuntur, non manet aliquis purgatorius labor post hanc vitam, nec illis qui non in Domino moriuntur, quia illi purgari non possunt; ergo purgatorium post hanc vitam non est.*

2. PRAETEREA. Sicut se habet charitas ad praemium aeternum, ita peccatum mortale ad supplicium aeternum: sed decedentes in peccato mortali sta-

ARTICULUS II.

UTRUM ILLA POENA SIT VOLUNTARIA.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod illa poena sit voluntaria, quia illi qui sunt in purgatorio, rectum habent cor: sed haec est rectitudo cordis, ut quis voluntatem suam voluntati divinae conformet, ut Augustinus dicit (*conc. 1. in Psal. 32. a princ.*); ergo cum Deus velit eos puniri, ipsi illam poenam voluntarie sustinent.

2. PRAETEREA. Omnis sapiens vult illud, sine quo non potest pervenire ad finem intentum: sed illi qui sunt in purgatorio, sciunt se non posse pervenire ad gloriam, nisi prius puniantur; ergo volunt puniri.

SED CONTRA. Nullus petit liberari a poena, quam voluntarie sustinet: sed illi, qui sunt in purgatorio, petunt liberari, sicut patet per multa quae in Dialogis narrantur (*Greg. lib. 4. cap. 40. et 55.*); ergo non sustinent illam poenam voluntarie.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid dicitur voluntarium *dupliciter: uno modo* voluntate absoluta; et sic nulla poena est voluntaria, quia ex hoc est ratio poenae, quod voluntati contrariatur: *alio modo* dicitur aliquid voluntarium voluntate conditionata, sicut ustio est voluntaria propter sanitatem consequendam; et sic aliqua poena potest esse voluntaria *dupliciter: uno modo*, quia per poenam aliquod bonum acquirimus, et sic ipsa voluntas assumit poenam aliquam, ut patet in satisfactione; vel etiam quia ille libenter eam accipit, et non vellet eam non esse, sicut accidit in martyrio: *alio modo*, quia quamvis per poenam nullum bonum nobis accrescat, tamen sine poena ad bonum pervenire non possumus, sicut patet de morte naturali; et tunc voluntas non assumit poenam, et vellet ab ea liberari; sed eam supportat, et quantum ad hoc voluntaria dicitur: et sic poena purgatorii est voluntaria. Quidam autem dicunt, quod non est aliquo modo voluntaria, quia sunt ita absorpti poenis, quod nesciunt se per poenam purgari, sed putant se esse damnatos: sed hoc est falsum, quia nisi scirent se liberandos, suffragia non peterent, quod frequenter faciunt.

Et per hoc patet solutio AD OBJECTA.

ARTICULUS III.

UTRUM ANIMAE IN PURGATORIO PER DAEMONES PUNIANTUR.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod animae in purgatorio per daemones puniantur, quia, sicut infra dicit Magister (*4. Dist. 47. in fin.*), « illos habent tortores in poenis, quos habuerunt in centores in culpa »: sed daemones incitant ad culpam non solum mortalem, sed etiam venialem, quando aliud non possunt; ergo etiam in purgatorio ipsi animas pro peccatis venialibus torquentur.

2. PRAETEREA. Purgatio a peccatis competit iustis et in hac vita, et post hanc vitam: sed in hac vita purgantur per poenas a diabolo inflictas, sicut patet de Job; ergo etiam post hanc vitam puniuntur a daemonibus purgandi.

SED CONTRA. Injustum est, ut qui de aliquo triumphavit, ei subjiciatur post triumphum: sed illi qui sunt in purgatorio, de daemonibus triumphaverunt, sine peccato mortali decedentes; ergo non subjicientur eis puniendi per eos.

RESPONDEO dicendum, quod sicut post diem iudicii divina justitia succendet ignem, quo damnati in perpetuum puniuntur, ita etiam nunc sola justitia divina electi post hanc vitam purgantur, non ministerio daemonum, quorum victores extiterunt, nec ministerio angelorum, qui cives suos non tam vehementer affligerent: sed tamen possibile est, quod eos ad loca poenarum deducant; et etiam ipsi daemones, qui de poenis hominum laetantur, eos comitantur, et assistunt purgandis, tum ut eorum poenis satientur, tum ut in eorum exitu a corpore aliquid suum ibi reperiant. In hoc autem saeculo, quando adhuc locus pugnae est, puniuntur homines et a malis angelis, sicut ab hostibus, ut patet de Job; et a bonis, sicut patet de Jacob, cujus nervus femoris, angelo percussente, emarcuit (*Gen. 32.*); et hoc etiam expresse Dionysius dicit 4. cap. de Divinis Nom. (*part. 4. lect. 18.*), quod boni angeli interdum puniunt.

Et per hoc patet solutio AD OBJECTA.

ARTICULUS IV.

UTRUM PER POENAM PURGATORII EXPIETUR PECCATUM VENIALE QUOAD CULPAM.

(*S. Thom. 4. Dist. 21. q. 1. art. 3. q. 1. et seq.*).

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod per poenam purgatorii non expietur peccatum veniale quoad culpam, quia super illud 1. Joan. 5.: *Est peccatum ad mortem*, etc. dicit Gloss. (*interl. Greg. lib. 16. Moral. cap. 28.*): « Quod in hac vita non corrigitur, frustra post mortem ejus venia postulatur »; ergo nullum peccatum post hanc vitam quoad culpam dimittitur.

2. PRAETEREA. Ejusdem est labi in peccatum, et a peccato liberari: sed anima post mortem non potest peccare venialiter; ergo nec a peccato veniali absolvi.

3. PRAETEREA. Gregorius dicit (*lib. 4. Dialog. cap. 39. a princ.*), quod talis in iudicio quisque futurus est, qualis de corpore exivit, quia *lignum ubi ceciderit, ibi erit* (*Ecl. 11.*); si ergo aliquis ex hac vita cum veniali exit, in iudicio cum veniali erit; et ita per purgatorium non expiatur aliquis a culpa veniali.

4. PRAETEREA. Supra dictum est (*Suppl. q. 2. art. 3.*), quod culpa actualis non deletur nisi per contritionem: sed post hanc vitam non erit contritio, quae est actus meritorius, quia tunc non erit meritum, neque demeritum, cum, secundum Damasc. (*lib. 2. Orth. Fid. cap. 4. in fin.*), « hoc sit hominibus mors, quod angelis casus »; ergo post hanc vitam non dimittitur in purgatorio veniale quoad culpam.

5. PRAETEREA. Veniale non est in nobis ratione fomitis; unde in primo statu Adam venialiter non peccasset, ut in 2. libr. dictum est (*Dist. 21. q. 2. art. 3.*): sed post hanc vitam in purgatorio non erit sensualitas, fomite corrupto in anima separata, quia fomes dicitur lex carnis, Rom. 7.; ergo non erit ibi venialis culpa; et ita non potest expiari per purgatorium ignem.

SED CONTRA est, quod Greg. dicit in 4. Dialog. (*cap. 39.*), et August. de Vera, et Falsa Poenitentia (*cap. 4 a princ. et cap. 18.*), quod quaedam culpa leves in futuro remittuntur: nec potest intelligi quoad poenam, quia sic omnes

culpa quantumcumque graves, quantum ad reatum poenae, per ignem purgatorium expiantur; ergo venialia quantum ad culpam purgantur per ignem purgatorium.

Praeterea. 1. Cor. 3. per lignum, fenum, et stipulam venialia intelliguntur, ut dictum est (4. Dist. 21. q. 1. art. 2. q. 1. et 1-2. q. 89. art. 2.): sed lignum, fenum, et stipula per purgatorium consumuntur; ergo ipsae veniales culpa post hanc vitam remittuntur.

RESPONDEO dicendum, quod *quidam* dixerunt, quod post hanc vitam non dimittitur aliquod peccatum quoad culpam; et, si cum mortali culpa quis decedat, damnatur, et remissionis non est capax: non autem potest esse, quod cum veniali decedat sine mortali, quia ipsa gratia finalis culpam purgat venialem; veniale enim peccatum contingit ex hoc, quod aliquis Christum habens in fundamento, nimis aliquod temporale diligit; qui quidem excessus ex concupiscentiae corruptione contingit: unde si gratia omnino concupiscentiae corruptionem vincat, sicut in B. Virgine fuit, non manet aliquis locus veniali: et ita cum in morte omnino diminuat, et annihilatur ista concupiscentia, potentiae animae totaliter gratiae subijciuntur, et veniale expellitur. Sed haec opinio frivola est et *in se*, et *in causa sua*: *in se* quidem, quia dictis sanctorum, et Evangelii adversatur, quae non possunt exponi de remissione venialium quantum ad poenam, ut Magister in litera dicit (4. Dist. 21.), quia sic tam levia, quam gravia in futuro dimittuntur; Gregorius autem (*loc. cit.*), leves culpas tantum post hanc vitam remitti perhibet: nec sufficit quod dicunt, quod hoc dicitur specialiter de levibus, ne putetur nihil grave pro eis nos passuros, quia remissio poenae magis aufert gravitatem poenarum quam ponat. Quantum ad *causam* autem frivola apparet, quia defectus corporalis, qualis est in ultimo vitae, non aufert concupiscentiae corruptionem, vel diminuit, quantum ad radicem, sed quantum ad actum, sicut patet de illis qui graviter infirmantur: nec iterum tranquillat potentias animae, ut eas gratiae subijciat, quia tranquillitas potentiarum, et subjectio earum ad gratiam est, quando inferiores vires obediunt superioribus, quae legi Dei condelectantur; quod in statu illo esse non potest, cum actus utrarumque impediatur, nisi tranquillitas dicatur privatio pugnae, sicut in dormientibus accidit; nec tamen propter hoc somnus dicitur concupiscentiam diminuere, aut vires animae tranquillare, aut eas gratiae subdere. Et praeterea, dato quod concupiscentiam radicaliter diminueret defectus ille, et vires animae subderet gratiae, adhuc hoc non sufficeret ad purgationem culpa venialis jam commissae, quamvis sufficeret ad vitiationem futurae; quia culpa actualis, etiam venialis, non dimittitur sine actuali contritionis motu, ut supra dictum est (4. Dist. 17. q. 2. art. 2. q. 3. et Suppl. q. 2. art. 3.), quantumcumque habitualiter intendatur. Contingit autem quandoque, quod aliquis dormiens moritur, in gratia existens, qui cum veniali obdormivit; et talis non potest actum contritionis habere de veniali ante mortem; nec potest dici, ut dicunt, quod si non poenituit actu vel proposito, in generali vel speciali, sit versum in mortale, propter hoc quod « veniale fit mortale, dum placet »; quia non quaelibet placencia peccati venialis facit peccatum mortale (alias omne veniale esset mortale, quia omne veniale placet, cum sit voluntarium), sed talis placencia, quae ad fruitionem spectat, in qua omnis humana perversitas consistit, dum rebus utendis fruimur, ut August. dicit (*lib. 10. de Trinit. cap. 11. a princ.*): et sic placencia illa, quae facit peccatum mortale, est actualis placencia, quia omne peccatum mortale in actu consistit. Potest autem contin-

gere, quod aliquis postquam veniale peccatum commisit, nihil actualiter cogitet de peccato vel dimittendo, vel tenendo, sed cogitet forte, quod triangulus habet tres angulos aequales duobus rectis, et in hac cogitatione obdormiat et moriatur. Unde patet, quod haec opinio omnino irrationalis est: et ideo cum *aliis* dicendum, quod culpa venialis in eo, qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem purgatorium, quia poena illa aequaliter voluntaria virtute gratiae habebit vim expiandi culpam omnem, quae simul cum gratia stare potest.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Glossa loquitur de peccato mortali. Vel dicendum, quod quamvis in hac vita non corrigatur in se, corrigitur tamen in merito, quia hic homo meruit, ut ibi illa poena sit meritoria sibi.

AD SECUNDUM dicendum, quod peccatum veniale contingit ex corruptione fomitis, qui in anima separata in purgatorio existente non erit, et ideo non poterit peccare venialiter: sed remissio culpa venialis est ex voluntate gratiae informata, quae in purgatorio erit in anima separata; et ideo non est simile.

AD TERTIUM dicendum, quod venialia non variant statum hominis, quia neque tollunt, neque minuunt charitatem, secundum quam mensuratur quantitas gratuita bonitatis animae; et ideo per hoc quod venialia dimittuntur, vel committuntur, talis manet anima, qualis prius.

AD QUARTUM dicendum, quod post hanc vitam non potest esse meritum respectu praemii essentialis; sed respectu alicujus accidentaliter potest esse, quamdiu manet homo in statu viae aliquo modo; et ideo in purgatorio potest esse actus meritorius, quantum ad remissionem culpa venialis.

AD QUINTUM dicendum, quod quamvis veniale ex pronitate fomitis contingat, tamen culpa in mente consequitur; et ideo etiam destructo fomite, culpa adhuc manere potest.

ARTICULUS V.

UTRUM IGNIS PURGATORII LIBERET A REATU POENAE.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod ignis purgatorius non liberet a reatu poenae: omnis enim purgatio respicit foeditatem: sed poena non imputat aliquam foeditatem; ergo ignis purgatorius non liberat a poena.

2. PRAETerea. Contrarium non purgatur nisi per suum contrarium: sed poena non contrariatur poenae; ergo per poenam purgatorii non purgatur aliquis a reatu poenae.

3. PRAETerea. 1. Corinth. 3. super illud: *Salvus erit, sic tamen, etc.* dicit Glossa: « Ignis iste est tentatio tribulationis, de qua scriptum est: *Vasa figuli probat fornax, etc.* (*Eccli. 27.*); ergo homo expiatur ab omni poena per poenas hujus mundi, saltem per mortem, quae est maxima poenarum, et non per purgatorium ignem.

SED CONTRA est, quod poena purgatorii est gravior, quam poena quaelibet hujus mundi, ut supra dictum est (*art. 1. huj. q.*): sed per poenam satisfactoriam, quam aliquis in hac vita sustinet, expiatur a debito poenae; ergo multo fortius per poenam purgatorii.

RESPONDEO dicendum, quod quicumque est debitor alicujus, per hoc a debito absolvitur, quod debitum solvit: et quia reatus nihil est aliud, quam debitum poenae, per hoc quod aliquis poenam sustinet, quam debebat, a reatu absolvitur: et secundum hoc poena purgatorii a reatu purgat.

tim ad supplicium aeternum deportantur; ergo decedentes in charitate statim ad praemium vadunt, et ita non manet eis aliquod purgatorium post hanc vitam.

3. PRAETEREA. Deus, qui est summe misericors, prior est ad praemium bona, quam ad puniendum mala: sed sicut illi, qui sunt in statu charitatis, faciunt aliqua mala, quae non sunt digna supplicio aeterno; ita illi qui sunt in peccato mortali, interdum faciunt aliqua bona ex genere, quae non sunt digna praemio aeterno; ergo cum illa bona non praemientur in damnandis post hanc vitam, nec illa mala debent post hanc vitam puniri; et sic idem quod prius.

SED CONTRA. 2. Machab. 12. dicitur: *Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*: sed pro defunctis, qui sunt in paradiso, non est orandum, quia illi nullo indigent: nec iterum pro illis, qui sunt in inferno, quia illi a peccatis solvi non possunt; ergo post hanc vitam sunt aliqui a peccatis nondum absoluti, qui solvi possunt, et tales charitatem habent, sine qua non fit peccatorum remissio, quia *universa delicta operit charitas* (Prov. 10): unde ad mortem aeternam non deveniunt, quia *qui vivit, et credit in me, non morietur in aeternum* (Joan. 11): nec ad gloriam inducentur nisi purgati, quia nihil immundum ad illam perveniet, ut patet Apocal. ult.; ergo aliqua purgatio restat post hanc vitam.

Praeterea. Gregorius Nyssenus dicit (*aequivalenter in orat. De iis, qui in fide dorm. a med.*): « Si aliquis Christo amico consentiens, in hac vita purgare peccata minus potuerit, post transitum hunc per purgatorii ignis conflationem expeditur »; ergo post hanc vitam restat aliqua purgatio.

RESPONDEO dicendum, quod ex illis, quae supra determinata sunt (4. Dist. 14. q. 2. art. 1. q. 2. et 3. et 3. part. q. 86. art. 4. et 5. et Suppl. q. 12. art. 1.), satis potest constare, purgatorium esse post hanc vitam: si enim per contritionem deleta culpa, non tollitur ex toto reatus poenae, nec etiam semper venialia, dimissis mortalibus, tolluntur, et justitia hoc exigit, ut peccatum per poenam debitam ordinetur, oportet quod ille qui post contritionem de peccato, et absolutionem decedit ante satisfactionem debitam, post hanc vitam puniatur. Et ideo illi, qui purgatorium negant, contra divinam justitiam loquuntur; et propter hoc erroneum est, et a fide alienum: unde Gregorius Nyssenus post praedicta verba subjungit: « Hoc praedicamus dogma veritatis servantes; et ita credimus: hoc etiam universalis Ecclesia tenet, pro defunctis exorans, ut a peccatis solvantur »: quod non potest nisi de illis, qui sunt in purgatorio, intelligi; Ecclesiae autem auctoritati quicumque resistit, haeresim incurrit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod auctoritas illa loquitur de labore operationis ad merendum, et non de labore passionis ad purgandum.

AD SECUNDUM dicendum, quod malum non habet causam perfectam, sed ex singularibus defectibus contingit: sed bonum ex una causa perfecta consurgit, ut Dionysius dicit (*cap. 4. de Div. Nom. part. 4. lect. 22.*): et ideo quilibet defectus impedit a perfectione boni; sed non quodlibet bonum impedit consummationem aliquam mali, quia nunquam est malum sine aliquo bono. Et ideo peccatum veniale impedit habentem charitatem, ne ad perfectum bonum deveniat, scilicet vitam aeternam, quamdiu purgatur; sed peccatum mortale non potest impedi per aliquod bonum adjunctum, quominus statim ad ultimum malorum perducatur.

AD TERTIUM dicendum, quod ille, qui in peccatum mortale incidit, omnia bona ante acta mortificat, et quae in peccato mortali existens facit, mortua

sunt, quia ipse Deum offendens omnia bona meretur amittere, quae a Deo habet: unde ei, qui in peccato mortali decedit, non manet aliquod praemium post hanc vitam, sicut manet aliquando poena ei qui in charitate decedit, quae non semper delet omne malum quod invenit, sed solum hoc quod est sibi contrarium.

ARTICULUS II.

UTRUM SIT IDEM LOCUS, QUO ANIMAE PURGANTUR,
ET QUO DAMNATI PUNIUNTUR.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non sit idem locus, quo animae purgantur, et quo damnati puniuntur, quia poena damnatorum est aeterna, ut dicitur Matth. 25.: *Ibunt hi in ignem aeternum*: sed purgatorius ignis est temporalis, ut supra Magister dicit (4. Dist. 21.); ergo non simul puniuntur hi et illi eodem igne; et sic oportet loca esse distincta.

2. PRAETEREA. Poena inferni nominatur pluribus nominibus, ut in Psal. 10., *ignis, sulphur, et spiritus procellarum*, etc.: sed poena purgatorii non nisi uno nomine nominatur, scilicet ignis; ergo non eodem igne, et eodem loco puniuntur.

3. PRAETEREA. Hugo de S. Victore dicit (*lib. 2. de Sacram. part. 16. cap. 4. in med.*): « Probabile est quod in his locis puniuntur, in quibus commiserunt culpam »; Gregorius etiam in Dialogis narrat (*lib. 4. cap. 40.*), quod Germanus episcopus Capuanus Paschasium, qui in balneis purgabatur, invenit; ergo in loco inferni non purgantur, sed in hoc mundo.

SED CONTRA est, quod Gregorius dicit (*id. hab. Aug. lib. 1. de Civit. Dei, cap. 8. ad fin.*) quod « sicut sub eodem igne aurum rutilat, et palea fumat, ita sub eodem igne peccator crematur, et electus purgatur »; ergo idem est ignis purgatorii, et inferni, et sic in eodem loco sunt.

Praeterea. Sancti Patres ante adventum Christi fuerunt in loco digniori, quam sit locus, in quo nunc purgantur animae post mortem, quia non erat ibi aliqua poena sensibilis: sed locus ille erat conjunctus inferno, vel idem quod infernus, alias Christus ad limbum descendens non diceretur ad inferos descendisse; ergo et purgatorium est in eodem loco, vel juxta infernum.

RESPONDEO dicendum, quod de loco purgatorii non invenitur aliquid expresse determinatum in Scriptura, nec rationes possunt ad hoc efficaces induci: tamen probabiliter, et secundum quod consonat magis sanctorum dictis, et revelationi factae multis, locus purgatorii est duplex: unus secundum legem communem; et sic locus purgatorii est locus inferior inferno conjunctus, ita quod idem sit ignis qui damnatos cruciat in inferno, et qui justos in purgatorio purgat, quamvis damnati, secundum quod sunt inferiores merito, et loco inferiores ordinandi sint: alius est locus purgatorii secundum dispensationem; et sic quandoque in diversis locis aliqui puniti leguntur, vel ad vivorum instructionem, vel ad mortuorum subventionem, ut viventibus eorum poena innotescens per suffragia Ecclesiae mitigaretur. Quidam tamen dicunt, quod secundum legem communem locus purgatorii est ubi homo peccat; quod non videtur probabile, quia simul potest homo puniri pro peccatis, quae in diversis locis commisit. Quidam vero dicunt, quod puniuntur supra nos, secundum legem communem, quia sunt medii inter nos, et Deum, quantum

ad statum: sed hoc nihil est, quia non puniuntur pro eo quod supra nos sunt, sed pro eo quod est infirmum in eis, scilicet peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ignis purgatorius est aeternus quantum ad substantiam, sed temporalis quantum ad effectum purgationis.

AD SECUNDUM dicendum, quod poena inferni est ad affligendum; et ideo nominatur ab omnibus illis, quae hic nos affligere consueverunt: sed poena purgatorii est principaliter ad purgandum reliquias peccati; et ideo sola poena ignis purgatorio attribuitur, quia ignis habet purgare, et consumere.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit secundum dispensationem specialem, et non secundum legem communem.

QUAESTIO II.

(Apud Nicolaium q. LXXII).

(Cum adnotationibus Editionis Barri Ducis anni 1882.).

DE QUALITATE ANIMARUM

QUAE IN PURGATORIO PROPTER PECCATUM ACTUALE, VEL EJUS POENAM, EXPIANTUR, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de animabus, quae post hanc vitam, propter actualium peccatorum poenam, igne purgatorio expiantur.

Circa quod quaeruntur sex.

Primo. Utrum poena purgatorii excedat omnem poenam temporalem hujus vitae.

Secundo. Utrum illa poena sit voluntaria.

Tertio. Utrum animae in purgatorio per daemones puniantur.

Quarto. Utrum per poenam purgatorii expietur peccatum veniale quoad culpam.

Quinto. Utrum ignis purgatorius liberet a reatu poenae.

Sexto. Utrum ab illa poena unus alio citius liberetur.

ARTICULUS I.

UTRUM POENA PURGATORII EXCEDAT OMNEM POENAM TEMPORALEM HUJUS VITAE.

(S. Thom. 4. Dist. 21. q. 1. art. 1. q. 1. et seq.).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod poena purgatorii non excedat omnem poenam temporalem hujus vitae: quanto enim aliquid est magis passivum, tanto magis affligitur, si sensum laesionis habeat: sed corpus est magis passivum, quam anima separata, tum quia habet contrarietatem ad ignem agentem, tum quia habet materiam, quae est susceptiva qualitatis

agentis, quod de anima dici non potest; ergo major est poena quam corpus patitur in hoc mundo, quam poena qua anima purgatur post hanc vitam.

2. PRAETEREA. Poena purgatorii directe ordinatur contra venialia; sed venialibus, cum sint levissima peccata, levissima poena debetur, si secundum mensuram delicti sit plagarum modus; ergo poena purgatorii est levissima.

3. PRAETEREA. Reatus, cum sit effectus culpae, non intenditur, nisi culpa intendatur: sed in illo, cui jam culpa dimissa est, non potest culpa intendi; ergo in eo, cui culpa mortalis dimissa est, pro qua non plene satisfecit, reatus non crescit in morte: sed in hac vita non erat ei reatus, respectu gravissimae poenae; ergo poena, quam patietur post hanc vitam, non erit ei gravior omni poena illius vitae.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in quodam sermone (*scilicet 4. de Defunct. qui est 41. de SS. circ. med. et sup. Psal. 37. a princ.*): « Ille ignis purgatorii durior erit, quam quidquid in hoc saeculo poenarum aut sentire, aut videre, aut cogitare quis potest ».

Praeterea. Quanto poena est universalior, tanto major: sed anima separata tota punitur, cum sit simplex; non autem ita est de corpore; ergo illa poena, quae est animae separatae, est major omni poena quam corpus patitur.

RESPONDEO dicendum, quod in purgatorio erit duplex poena: una damni, in quantum scilicet retardantur a divina visione: alia sensus, secundum quod ab igne corporali punientur; et quantum ad utrumque poena purgatorii minima excedit maximam poenam hujus vitae. Quanto enim aliquid magis desideratur, tanto ejus absentia est molestior; et quia affectus, quo desideratur summum bonum post hanc vitam, in animabus sanctis est intensissimus, quia non retardatur affectus mole corporis, et etiam quia terminus fruendi summo bono jam advenisset, nisi aliquid impediret, ideo de retardatione maxime dolent. Similiter etiam cum dolor non sit laesio, sed laesionis sensus, tanto aliquid magis dolet de aliquo laesivo, quanto magis est sensitivum: unde laesiones, quae fiunt in locis maxime sensibilibus, sunt maximum dolorem causantes; et quia totus sensus corporis est ab anima, ideo si in ipsam animam aliquid laesivum agat, de necessitate oportet, quod maxime affligatur. Quod autem anima ab igne corporali patiat, hoc ad praesens supponimus, quia de hoc infra dicitur (*Dist. 44. q. 3. art. 3. q. 3. Vide Suppl. q. 70. art. 3.*): et ideo oportet quod poena purgatorii, quantum ad poenam damni, et sensus, excedat omnem poenam istius vitae. Quidam autem assignant rationem ex hoc, quod anima tota punitur, non autem corpus: sed hoc nihil est, quia sic poena damnatorum esset mitior post resurrectionem, quam ante; quod falsum est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis anima sit minus passiva, quam corpus, tamen est magis cognoscitiva passionis; et ubi est major passionis sensus, ibi est major dolor, etiamsi sit minor passio.

AD SECUNDUM dicendum, quod acerbitas illius poenae non est tantum ex quantitate peccati, quantum ex dispositione puniti, quia idem peccatum gravius punitur ibi, quam hic, sicut ille, qui est melioris complexionis, magis punitur, eisdem plagis impositis, quam alius: et tamen iudex utrique easdem plagas pro eisdem culpis inferens juste facit.

Et per hoc patet solutio AD TERTIUM.